

Poutník Kolli a zmizelá tvář Kašperských Hor

Dříve duší města, dnes známý pouze několika málo znalcům: profesor reálky v Kašperských Horách Hans Kollibabe (1880–1950). Kultura města by bez něj v období mezi oběma válkami nebyla myslitelná. Jeho zaměstnáním byla výuka němčiny, francouzštiny a hudby na místní německé reálce. Dával také hodiny latiny, vyučoval i soukromě a pedagogické činnosti se oddal celým srdcem, podnikal se studenty výlety do okolí a byl velmi oblíben nejen mezi kolegy, ale právě také u mladé generace. Jako jediný pedagog na škole neměl žádnou ošklivou přezdívku, naopak byl všemi oslovován zdvořile a kamarádsky „Kolli“.

Kromě soukromých hodin a doučování se tomuto muži podařilo angažovat se v mnoha dalších oblastech kulturního a veřejného života: Už od raného dětství se s velkým zaujetím věnoval hudbě a jako středoškolák o nedělích hrával v kostele na varhany. V Kašperských Horách pak svůj talent dále rozvíjel jako dirigent, psal hudební transpozice, komponoval, věnoval se hře na klavír, housle a jiné nástroje. Ve škole vedl studentský pěvecký sbor a orchestr, spolupracoval úzce s místním hudebním a pěveckým spolkem. Založil hudební soubor, který se rozrostl v orchestrální těleso s pravidelnou koncertní činností. Orchestr se jmenoval *Drescherkapelle* podle tehdy známého a oblíbeného vídeňského hudebního skladatele Carla Wilhelma Dreschera (1850–1925).

Navíc sdružoval místní muzikanty a zpěváky kromě operet také k realizaci vlastních pohádkových her, námětově čerpajících z místní tradice. Za všechny uvedeme jako příklad nad poměry výpravnou zpěvohru pojmenovanou Kouzlo hradu Kašperku (*Karlsburgzauber*), kde v rolích skřítků, kuchtíků a pážat hrály, tančily a zpívaly děti. Ve svém volném čase profesor podnikal výlety do okolí, vydal průvodce krajem (*Führer durch die königliche freie Goldbergstadt Bergreichenstein und ihre Umgebung*. Kašperské Hory 1928). Při svých výletech a poutích po kraji s velkým zaujetím sbíral lidové pohádky a pověsti ze Šumavy, které rovněž vydal tiskem (*Sagen und Märchen aus dem Böhmerwald*, Liberec 1925). Některá z těchto lidových vyprávění sám rozvedl do větší epické šíře a literárně zpracoval do souboru vlastních próz, který vyšel péčí dědiců, zejména jeho dcery Ilse Denglerové až v roce 1989 (*Volksmärlein aus dem Böhmerwalde*. Grafenau 1989). V neposlední řadě literárně zvětšil některé z místních pozoruhodných osobností. Tak věnoval jednu celou knihu obru Ranklu Seppovi (*Geschichten vom Rankl-Sepp, dem letzten Böhmerwaldriesen, und anderen seltsamen Waldleuten des Reichensteiner Landes*. Kašperské Hory 1930) a ve sborníku vydanému u

příležitosti slavnosti 600. výročí založení města napsal delší článek o starém Luislovi, místním oblíbeném hospodském Aloisi Hörnischovi.

Tím však aktivita profesora Kollibabeho ještě stále není vyčerpána. Z dobových pramenů vyplývá nejen, že v letech 1916–1927 psal městskou kroniku, ale dále asi vůbec nejznámějším počinem byla spoluúčast na založení městského vlastivědného muzea (dnes Muzeum Šumavy), které bylo pro veřejnost slavnostně otevřeno roku 1928. Když v roce 1932 zemřel hlavní zakladatel a iniciátor Rudolf Nowak, rovněž bývalý pedagog a ředitel měšťanské školy na penzi, ujal se vedení muzea právě Hans Kollibabe. Za jeho vedení se oživila sbírkotvorná činnost a byla navázána spolupráce s odborníky z pražské Německé univerzity. Do Kašperských Hor tak přijela dr. Kamila Streitová, aby pomohla nově uspořádat sbírky a aby na Sedle prováděla archeologické výzkumy. Navíc muzeum pořádalo „vlastivědné večery“ pro veřejnost, při nichž vystupovali odborníci s příspěvky týkajícími se historie, ale i jiných témat spojených s kulturou a dějinami kraje. Častokrát tak promlouvali Rudolf Nowak, ale i Hans Kollibabe, někdy také dr. Streitová a odborník na dějiny pravěku, profesor Leonhard Franz z pražské Německé univerzity. Ve třicátých letech vlastivědné večery s tematickými přednáškami a literárními otázkami doplňovala vystoupení místního německého pěveckého a hudebního spolku. Výtěžek ze vstupného těchto akcí byl určen místnímu muzeu.

Máme před sebou obraz neobvykle činorodého muže, který utkvěl v paměti nejen svým dětem, ale také žákům a všem, kdo ho znali, jako člověk otevřené povahy, plný elánu, přátelský a veselý a v neposlední řadě také jako někdo, kdo se netajil svou láskou ke Kašperským Horám, které si zamiloval, kde našel okruh přátel, svou milovanou manželku a kde nakonec zakotvil jako otec rodiny. Vypráví se rovněž, jak těžce nesl poválečný odsun a toužil po návratu.

Je téměř ironií osudu, že Kollibabe, který se narodil 30. října 1880 ve Slezsku poblíž Jeseníku v Uhelné, původně do Kašperských Hor vůbec nechtěl jít. Poté, co ve Vídni vystudoval germanistiku a francouzštinu, byl podle tehdejších zvyklostí poslán učit do Kašperských Hor. Ve svých pamětech Kollibabe uvádí, jak ani on, ani jeho otec a nikdo z rodné vesnice nevěděli, kde vůbec Kašperské Hory leží a jak se tedy domnívali, že na ministerstvu patrně muselo dojít k omylu v místním jménu pro Liberec. Německy Liberec, Reichenberg, a německý název Kašperských Hor, Bergreichenstein, se totiž v němčině navzájem podobají. Také najdeme vyprávění, jak se mladý Hans Kollibabe vypravil na tehdejší c.-k. ministerstvo školství ve Vídni, aby dosáhl přeložení jinam a mohl zůstat v hlavním městě monarchie. Nakonec to byl samotný dvorní rada Huemer, který jej přemluvil, aby tam aspoň zkusil jít na jeden rok. Kollibabe tak jednoho deštivého chladného dne na podzim roku 1908 přijel do města, kde záhy začal vyučovat a kde se velice rychle zabydlel. Už brzy si zde vyhlédl svou manželku

Annou (10. 11. 1886–5. 8. 1940), oženil se s ní 25. dubna 1911, měli dvě děti, Ilse (1913–1998), která později kráčela ve šlépějích svého otce a stala se učitelkou, a Erniho (1916–2001), kterému se podařilo vystudovat to, po čem toužil již sám Kollibabe, co mu však v době jeho mládí z finančních důvodů nebylo umožněno: medicínu. Profesor Kollibabe zažil kromě slunných a radostných okamžiků také chvíle těžkých ran osudu a chvíle, které s sebou nesou mnoho smutku. Velmi těžce nesl smrt své matky 17.4. 1931, k níž poznamenává: „Dokud jsme věděli, že naše milá mamička je doma, existoval tam pro nás ve Slezsku domov, kam jsme se vždycky znovu těšili a kde nám bylo dobře. Po smrti matky však byl tento domov (více pro mne než pro [bratra] Rudiho) zbaven božstva, oloupen o vroucí srdečnost; tomuto domovu pak už chyběla jeho duše.“ Také poměrně brzy ovdověl, už v roce 1940 mu zemřela jeho žena Anna. V tu chvíli ještě netušil, že o pět let později bude muset opustit také své milované město pouze s dcerou a vnučetem, ovšem bez zavazadel a zanechat zde většinu svých rukopisů a sbírek. V roce 1945 přišel odsun. Kollibabe se po čtyřletém pobytu v Seefeldu poblíž Mnichova nakonec usadil na německé straně Šumavy, nedaleko hranic v bavorském St. Oswald. Pamětníci vyprávějí, jak často chodil na horské hřbety a vrcholy, aby se mohl dívat směrem do Čech tam, kde v dálce byly Kašperské Hory. Zemřel 18. března 1950 na srdeční slabost.

Text Jana Maroszová

V písemnostech z Kollibabeho pozůstalosti, kterou darovala kašperskohorskému muzeu v roce 2013 dcera Erniho a vnučka Hanse Kollibabeho, Catherine žijící ve Francii, se dochovala také složka se sebranými veselými příhodami z Kašperských Hor a okolí. Kromě jiného se zde vypráví i následující úsměvné události spojené se zavedením elektrického proudu do města z vodní elektrárny na Čeňkově pile v roce 1912:

1

„Poté, co byl ve městě zaveden elektrický proud a na všech nárožích byly našroubovány žárovky, vracel se jednoho dne jakýsi venkovan rozjařen z hospody domů. Když přišel na náměstí, stál na žebříku na rohu měšťanky montér a zrovna šrouboval žárovku do jímky. Sedlák se zastavil a chvíli muže pozorně pozoroval, opírajíc se o hůl. Nakonec promluvil: ‚No, pěkně to vypadá, to elektrické světlo, a je to taky taková šikovná věc... Ale zdalepak to taky bude svítit tady na té návětrné straně?‘ Starostlivě potřásl svými šedivými kadeřemi a kráčel dál.“

2

„Když u elektrárny na Čeňkově pile stavěli vedení a stožáry směrem do Jelenova a odtud směrem do města, šel jakýsi muž z jedné z osamělých vesniček ležících poblíž Prášilského jezera dole kolem po cestě. Zvědavě přihlížel lidem, jak natahují blýskající se dráty vedení na již postavené sloupy, a pravil hlubokomyslně k jednomu z okolostojících: ‚Že elektrika svítí tady dole u Čeňkovy pily, to je jasný, páč tady proud teče dolů. Ale jak ho chtějí přivést tam nahoru do kopce, to nevím.‘“

3

„Když na náměstí a na důležitých křižovatkách [v Kašperských Horách] poprvé hořely obloukové lampy, přihlítil se jakýsi muž do Nicova, byl značně rozrušen a halekal: „Hoří, pomoc! V Kašperských Horách hoří! Hoří!“ Ihned se seběhl veškerý lid ze vsi k nejbližší zatáčce, a skutečně: v temné mlze se nad městem vznášel rudý oblak. To musel být obrovský požár. Nicovští okamžitě alarmovali nedávno založenou hasičskou zbrojnici a uháněli směrem k městu s dvojspřežím, stříkačkou a notnou dávkou ctižádostivosti, aby na místě požáru byli první. Jak ale s vozem vyjeli z lesa za Řetenicemi, otevřel se před jejich udivenými zraky pohled na město poklidně a odpočívající vsazené do krajiny, jako vánoční jesličky, nádherně osvětlené. „To je to nové elektrické světlo!“ zvolal někdo znalý věci. Nato se v mžiku všichni obrátili a vraceli se domů rozčileni z toho, že se nechali napálit.“

Překlad a úvodní poznámka Jana Maroszová

Seznam vyobrazení a prameny:

obr. 1 – Hans Kollibabe. *Repro www stránky literární výstavy, www.kohoutikriz.org*
<http://www.kohoutikriz.org/priloha/kolli.php>

obr. 2 – Kolli, der Wanderer, poutník Kolli na cestách po kraji. S venkovskou ženou nad Prášily.
Repro Hoam!, 1950, č. 10, s. 22. <http://www.kohoutikriz.org/priloha/kolli.php>

obr. 3 – Šťastní manželé. Hans a Anna Kollibabe byli oba nakloněni cestování a sportu. Foto: Dar rodiny Muzeu Šumavy v Kašperských Horách.

obr. 4 – Hans Kollibabe s manželkou a oběma dětmi Ilse a Erni. Foto: Dar rodiny Muzeu Šumavy v Kašperských Horách.

obr. 5 – Hans Kollibabe v posledních letech života. *Repro H. Kollibabe, Volksmärlein aus dem Böhmerwalde (1989), s. 10.* <http://www.kohoutikriz.org/priloha/kolli.php>

obr. 6 – Hrob v St. Oswald (Bavorsko, SRN). Foto: Dar rodiny Muzeu Šumavy v Kašperských Horách.

Použité prameny.

Franz E. PENZ: *Unser Bergreichenstein. Ein Heimatbuch über die königliche, freie Goldbergstadt im Böhmerwald.* Als Manuskript gedruckt, München 1991.

Vladimír HORPENIAK, *Vlastivědné muzeum v Kašperských Horách do roku 1945.* In: *Vlastivědný sborník Muzea Šumavy VI*, Sušice 2001, s. 85–96, zvl. s. 89–91.

www.kohoutikriz.org

Použit byl autobiografický spis H. Kollibabeho „*Aus meinem Leben*“, uložený ve sbírkách Muzea Šumavy v Kašperských Horách, a informace velmi laskavě a ochotně zasláné žijícími potomky H. Kollibabeho.

Pramen veselých příhod o elektrifikaci: Hans Kollibabe: *Elektrisches aus Bergreichenstein.* in Týž: *Es muß ja ak a Gspoaß sa! Heiteres aus Alt-Bergreichenstein.* = volně přeloženo: „*Aby bylo aspoň trochu veselo!*“ *Veselé příhody ze starých Kašperských Hor* – složka, dar Catherine Kollibabe Muzeu Šumavy v Kašperských Horách. S laskavým svolením Muzea (a pana dr. Horpeniaka)

Prameny obrázků: obr. č. 1, 2, 5: Kohoutí kříž. <http://www.kohoutikriz.org/priloha/kolli.php>.
Obr. č. 3, 4, 6 původně vlastnictví rodiny, dnes uloženo Muzeu Šumavy v Kašperských Horách jako dar vnučky Catherine Kollibabe.

Obrázková příloha:

Obr. 1. Hans Kollibabe. *Repro* [www stránky literární výstavy](http://www.stranky-literarni-vystavy.com), www.kohoutikriz.org
<http://www.kohoutikriz.org/priloha/kolli.php>

Obr. 2. Kolli, der Wanderer, poutník Kolli na cestách po kraji. S venkovskou ženou nad Prášily. *Repro Hoam!*, 1950, č. 10, s. 22. <http://www.kohoutikriz.org/priloha/kolli.php>

Obr. 3: Šťastní manželé. Hans a Anna Kollibabe byli oba nakloněni cestování a sportu. Foto: Dar rodiny Muzeu Šumavy v Kašperských Horách

Obr. 4. Hans Kollibabe s manželkou a oběma dětmi Ilse a Erni. Foto: Dar rodiny Muzeu Šumavy v Kašperských Horách

Obr. 5. Hans Kollibabe v posledních letech života. Repro H. Kollibabe, *Volksmärlein aus dem Böhmerwalde* (1989), s. 10. <http://www.kohoutikriz.org/priloha/kolli.php>

Obr. 6. Hrob v St. Oswald (Bavorsko, SRN). Foto: Dar rodiny Muzeu Šumavy v Kašperských Horách.